
DE ZAKPIJP *CLAVELINA LEPADIFORMIS* MÜLLER, 1776 IN DE NOORDZEE GODFRIED VAN MOORSEL

Onlangs las ik een reportage over de ondergang van de Nautilus (Neuschwander, 2004). Dit met steenkool geladen stoomschip verging op 16 december 1962. Het wrak ligt op 53° 07,23' Noord en 4° 12,10' Oost, op zo'n 40 km ten westen van Texel.

Mijn gedachten gingen een kwart eeuw terug, om precies te zijn naar 5 augustus 1978. Toen dook ik met Rob de Vries en Rob Dekker van de Texelse duikclub op dit wrak. We vonden er een aantal doorzichtige zakpijpjes met een opvallende witte tekening bestaande uit 2 lengtestrepen en een drietal ringen: rond de in- en uitstroomopening en op het breedste deel, evenwijdig aan de instroomopening. Ze stonden in een groepje bij elkaar en de individuen waren ongeveer 1 cm lang. Ik maakte er destijds een foto van (Foto 6). Door de typische tekening was het niet moeilijk om de naam te achterhalen. Het betrof *Clavelina lepadiformis*: een zakpijp waarvan de individuen door middel van stolonen met elkaar in contact staan. In het Nederlandse deel van de Noordzee ben ik deze soort daarna nooit meer tegengekomen en ken ook geen waarnemingen van anderen. Wel heeft Dekker (1985) de soort ooit vermeld in een artikel over de fauna van scheepswrakken, maar een datum en locatie worden niet genoemd en ook is *C. lepadiformis* niet opgenomen in het Zeepaardregister.

Clavelina lepadiformis wordt in Weinberg (1994) genoemd met als Nederlandse naam Doorzichtige zakpijp, maar kan daardoor makkelijk verward worden met de Doorschijnende zakpijp (*Ciona intestinalis*). Naar analogie van de populaire Engelse naam *Light-bulb sea squirt* wordt voorgesteld deze soort 'Gloeilamp-zakpijp' te noemen, refererend aan het doorzichtige karakter en de lengtestrepen die doen denken aan twee gloeidraadpootjes.

C. lepadiformis leeft van de Azoren tot bij Trondheim in Noorwegen en ook in het westelijke deel van de Middellandse Zee. De soort wordt ook in Bretagne en op veel plaatsen rond Groot Brittannië gevonden, maar ontbreekt in de zuidelijke Noordzee tussen het estuarium van de Humber en Dover (Riley, 2001). Ten oosten van Nederland duikt de soort weer op bij Helgoland. Dat

de Gloeilampzakpijp toch op de Nautilus werd gevonden, komt waarschijnlijk omdat dit wrak ver van de Nederlandse kust ligt in een watermassa die uit het Kanaal afkomstig is. In dit Kanaalwater moeten we verdacht zijn op zuidelijke soorten waarvan de larven in het centrale deel van de zuidelijke Noordzee terecht komen en zich daar zo nu en dan vestigen.

SUMMARY

In 1978, the Light-bulb sea squirt (*Clavelina lepadiformis*) was found on a wreck on the Dutch continental flat. This is probably the only record of this species in the southern bight of the North Sea.

LITERATUUR

- DEKKER, R., 1985. Over de fauna op en rond scheepswrakken. *Het Zeepaard* 45(3): 104-105.
- NEUSCHWANDER, J., 2004. De ramp met de Nautilus. *Duiken* 2004(7): 112-113.
- RILEY, K., 2001. *Clavelina lepadiformis*. Light bulb sea squirt. Marine Life Information Network: Biology and Sensitivity Key Information Sub-programme [on-line]. Plymouth: Mar. Biol. Ass. of the U.K. [cited 16/09/2004]. <<http://www.marlin.ac.uk/species/Clavelinalepadiformis.htm>>
- WEINBERG, S., 1994. Découvrir l'Atlantique, la Manche et la mer du Nord. Nathan, Paris.

Adres van de schrijver:
ecosub, Postbus 126, 3940 AC Doorn
 e-mail: vanmoorsel@ecosub.nl

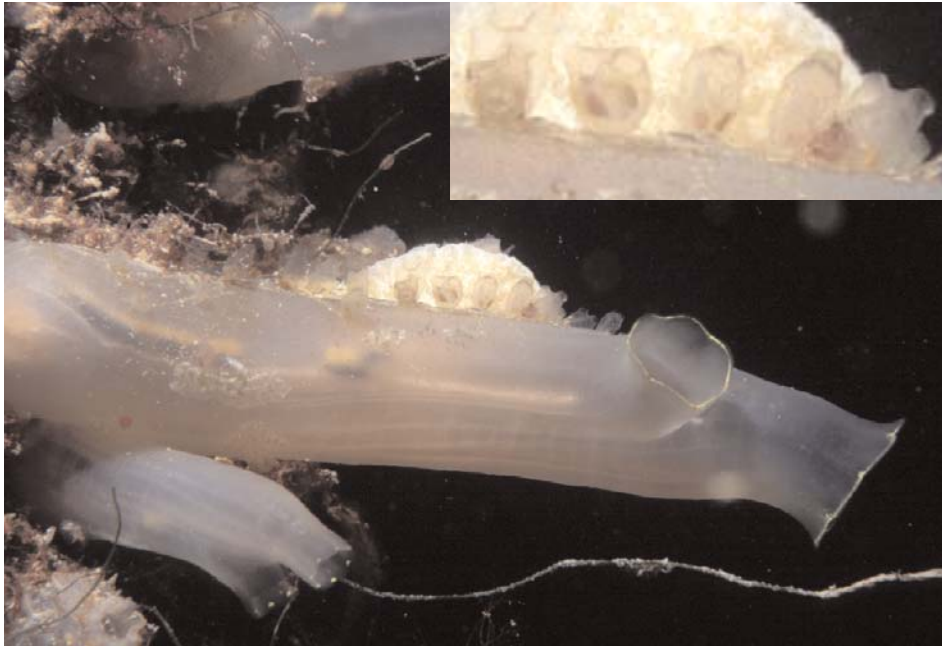

Foto 5. *Perophora* cf. *japonica* op *Ciona intestinalis*, Neeltje Jans (met detail); foto H. Holsteijn.

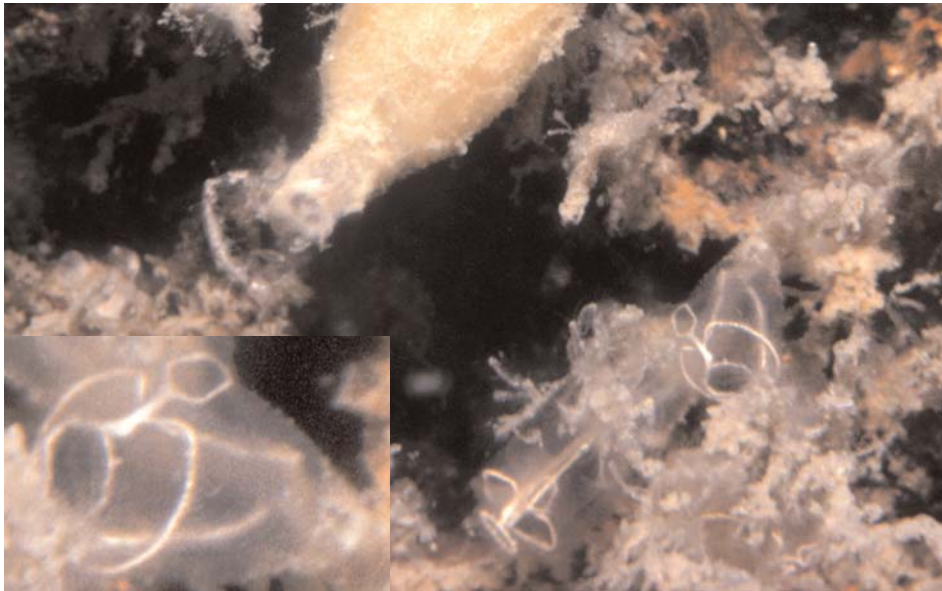

Foto 6. Twee exx. van *Clavelina lepadiformis* (rechts; op de inzet links zijn de 'gloeidraden' goed zichtbaar); in het midden een zakspons (*Sycon ciliatum*). Foto: G. van Moorsel.

Overdruk uit: Zeepaard 62(6) - november 2004